

ALLAH'I TANIMAK VE O'NA İMAN ETMEK¹

Kur'ân'da; **واعبدوا ربكم** ve **اطيعوا الله** "Allah'a itaat edin"² ve **فامنوا بالله** "Allah'a iman edin"², "Rabbimize ibadet edin" (Hac, 77) buyurulmaktadır. İnsanın Allah'a iman edip ibadet ve itaat edebilmesi için önce O'nu tanıması gerekir. Allah'ı tanımak insanın temel görevidir. Zâriyât suresinin 56. âyetinde geçen "**ibadet**" kavramı Allah'ı tanımak (**marifet**) anlamına da gelir. Nitekim Hasan el-Basrî, Mücahid b. Cebr ve İbn Cüreyc âyetteki "ibadet" kelimesine "marifet" anlamı vermişlerdir. Buna göre âyetin anlamı; **وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون** "Ben cinleri ve insanları ancak beni tanısınlar diye yarattım" şeklindedir. Müfessir Sa'lebî, "Bu mana güzeldir. Çünkü Allah cinleri ve insanları yaratmasaydı, O'nun varlığı ve birliği bilinmezdi" demiştir.⁴ Ayette geçen "**liya'büdûni**" cümlesine "**liya'rifûni**" (beni tanısınlar, bilsinler) anlamını vermek isabetsiz değildir. Ancak **ibadet**, sadece Allah'ı tanımaktan ibaret değilse de ibadetin başı ve ilk şartıdır. İnsanın Allah'a kulluk edebilmesi için her şeyden önce Allah'ı tanıması gerekir. O'nu tanımadan O'na îman, ibadet ve itâat etmek mümkün değildir.

قل انما حرم ربي و ان تقولوا على الله ما لا تعلمون

"(Ey Peygamberim!) **Deki** Rabbim ... Allah'a karşı bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır" (A'râf,7/33) anlamındaki âyet, insanın Allah'ı tanıması gerektiğini ifade etmektedir. Allah'ı tanımayan, bilmeyen ve O'nu anlamayanlar Zümer suresinin "Allah'ın kadrini gereği gibi bilemediler" **وما قدروا الله حق قدره** anlamındaki 67. âyeti ile kınanmaktadır.

İnsanın Allah'ı zat, isim, sıfat ve fiilleriyle tanıması; Allah ile zihni ve kalbi bir ilişki içinde bulunması gerekir. Kur'ân; baştan sona Allah'ın isim, sıfat ve fiillerinin tanıtımını ile doludur.

انني انا الله لا اله الا انا فاعبدني و اقم الصلوة لذكري

"Şüphesiz ki ben Allah'ım. Benden başka hiçbir ilah yoktur. O halde bana ibadet ve beni anmak için namaz kıl" (Taha, 14).

نبي عبادي اني انا الغفور الرحيم و ان عذابي هو العذاب الاليم

"(Ey Muhammed!) Kullarıma benim çok bağışlayan çok merhamet eden olduğumu, azabımın da elem dolu azap olduğunu bildir (Hicr, 49-50).

ان ربك سريع العقاب و انه لغفور الرحيم

"Şüphesiz senin Rabbin cezası çok çabuk olandır, şüphesiz O, çok bağışlayan çok merhamet edendir" (En'âm, 165).

أن ربك ل ذو مغفرة و ذو عقاب اليم

"Şüphesiz senin Rabbin hem bağışlama sahibidir hem de elem dolu bir azap sahibidir" (Fussilet, 41/43).

غافر الذنب و قابل التوب شديد العقاب ذي الطول "(Allah), günahı bağışlayan, tövbeyi kabul eden, , azabı ağır olan, lütuf sahibidir" (Mümin, 40/3).

ال له لا اله الا هو له الاسماء الحسنی

"Allah kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayandır, en güzel isimler O'nundur" (Taha, 8) ve benzeri yüzlerce âyette Allah bize kendisini tanıtmaktadır. İslam bilginleri, âyet ve ha-

¹ Bu bölüm Din İşleri Yüksek Kurulu Üyesi **Doç. Dr. İsmail KARAGÖZ** tarafından hazırlanmıştır.

² Teğâbün, 64/8.

³ Al-i İmrân, 3/132.

⁴ Kurtubî, XVII, 55.

dislere dayanarak Allah'ı tanıtan eserler hazırlamışlardır. Bu eserlerden Allah'ın beş çeşit isim ve sıfatının olduğunu öğreniyoruz. Bunlar; zâtî, sübûtî, selbî , fiilî ve haberî (müteşâbih) sıfatlardır.

I. ZATÎ SIFATLAR

Zatî sıfatlar; vücut, kıdem, bekâ, vahdâniyet, muhâlefetün ilhavadis ve kıyambinefsihî olmak üzere altı tanedir.

1. Vücut.

Vücut, Allah'ın vâir olması demektir. Allah vardır, varlığı kendiliğindedir, yani Allah yaratılmış değildir. Her şeyi O yaratmıştır, O olmasaydı hiçbir şey olmazdı. Allah'ın dışındaki hiçbir varlık kendiliğinden meydana gelmemiştir, hepsi Allah'ın yaratmasıyla var olmuştur, hayatlarını Allah'ın lütfu keremiyle devam ettirmektedirler. Mesela insanların ve hayvanların gıda maddelerine, suya, temiz havaya ve güneş enerjisine ihtiyaçları vardır. Allah ise böyle değildir. O'nun varlığının başlangıcı ve sonu olmadığı gibi varlığını devam için de hiçbir şeye muhtaç değildir. Diğer varlıkların muhtaç oldukları şeyleri de yaratan O'dur.

Aklını, mantığını ve muhâkeme gücünü kullanan, gökleri, yıldızları, yeri, bitkileri, hayvanları, ormanları, meyveleri ve daha nice varlıkları düşünen insan, bütün bunları yaratan, onları yöneten bir yüce varlığın olduğunu anlar. Şu anlamdaki âyetler insanları Allah'ın varlığı konusunda düşünmeye davet etmektedir:

افلا ينظرون الى الابل كيف خلقت و الى السماء كيف رفعت و الى الحبال كيف نصبت و الى الارض كيف سطحت

“Deveye bakmıyorlar mı nasıl yaratılmıştır? Göge bakmıyorlar mı nasıl yükseltilmiştir? Dağlara bakmıyorlar mı nasıl dikilmişlerdir? Yeryüzüne bakmıyorlar mı nasıl yayılmıştır?” (Ğaşıye, 17-20).

Kâinatta vâir olan her şey O'nun varlığına delalet etmektedir. Şu âyet mealleri bu gerçeği ifade etmektedir:

و من آياته ان خلفكم من تراب

“Sizi topraktan yaratması O'nun varlığının delillerindedir...”

و من آياته ان خلق لكم من انفسكم ازواجا لتسكنوا اليها و جعل بينكم مودة و رحمة

Kendileri ile huzur bulasınız diye sizin için kendi cinsinizden eşler yaratması ve aranızda sevgi ve merhamet var etmesi O'nun varlığının delillerindedir...

و من آياته خلق السماوات و الارض و اختلاف السننكم و الوانكم

Göklerin ve yerin yaratılması, dillerinizin ve renklerinizin farklı olması O'nun varlığının delillerindedir ...

و من آياته منامكم باليل و النهار و ابتغاؤكم من فضله

Geceleyin uyumanız ve gündüzün O'nun lütfundan istemeniz O'nun varlığının delillerindedir...

و من آياته يريكم البرق خوفا و طمعا و ينزل من السماء ماء فيحيي به الارض بعد موتها

Korku ve ümit kaynağı olarak şimşegi size göstermesi, gökten yağmur indirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesi O'nun varlığının delillerindedir....

و من آياته ان تقوم السماء و الارض بامرہ

Emriyle göğün ve yerin kendi düzenlerinde durması da Onun varlığının delillerinden-
dir... (Rum, 20-24).

2. Kıdem

Kıdem, Allah'ın varlığının evveli ve başlangıcının bulunmaması, Allah'ın ezeli ve kadîm olması demektir.

Bu sıfat, Allah'ın yaratılmamış olduğunu, O'nun olmadığı hiçbir zamanın bulunmadığını ifade eder. Çünkü zamanı ve mekanı yaratan da Allah'tır.

Allah'ın dışındaki bütün varlıkların sözgelimi güneşin, ayın, dünyanın, yıldızların, gezegenlerin, insanların, hayvanların, bitkilerin bir evveli, bir başlangıcı, yaratıldıkları ve var olmaya başladıkları bir zamanları vardır. Çünkü bu varlıklar önceleri yok iken sonradan Allah'ın yaratmasıyla var olmuşlardır. Halbuki Allah böyle değildir. O'nun varlığının evveli ve başlangıcı yoktur. Çünkü O, varlığı zorunlu varlıktır. Geriye doğru ne kadar gidilirse gidilsin O'nun olmadığı bir zaman düşünülemez. Allah'ın varlığının bir başlangıcının olması, O'nun yaratılmış olduğu anlamına gelir ki bu, Allah için muhaldir, çünkü yaratılmış olan ilah olmaz.

3. Bekâ

Bekâ, Allah'ın bâkî, ebedî, sonsuz, ölümsüz olması ve varlığının sonu olmaması demektir. Sonlu olmak, ölümlü olmak, bir gün yok olmak, yaratılmış varlıkların özelliğidir. Kâinatta gördüğümüz ve görmediğimiz, küçük ve büyük bütün varlıklar sonludur, ölümlüdür, bir gün yok olacaklardır. Allah ise böyle değildir. O, yaratılmadığı için fâni, sonlu ve ölümlü değildir. O, varlığı zorunlu tek varlıktır. Her canlı ölecek O, ise ebedîdir. Rahman suresinin,

كل من عليها فان و يبقى وحه ربك ذو الحلال و الاكرام

“Yeryüzünde (ve âlemde) bulunan her canlı fanidir, ölümlüdür, ancak azamet ve ikram sahibi Rabb'inin zâtı bâkî kalacaktır” anlamındaki 26-27. âyetleri ile İhlas suresi Allah'ın bu sıfatlarını ifade etmektedir.

4. Vahdâniyet

Vahdâniyet, Allah'ın bir ve tek olması demektir. Allah; zatında, sıfatlarında ve işle-
rinde tektir, eşi, benzeri ve ortağı yoktur. İhlas suresinin “De ki O Allah bir, tektir” **قل هو الله احد** anlamındaki âyeti Allah'ın bu sıfatını ifade etmektedir. Bütün peygamberler, O'nun vahdâniyetini, teklîğini anlatmışlardır:

و ما ارسلنا من قبلك من رسول الا نوحى اليه انه لا اله الا انا فاعبدون

“(Ey Peygamberim!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere, ‘şüphesiz benden başka hiçbir ilah yoktur, öyleyse bana ibadet edin’ diye vahyetmişizdir” (Enbiya, 25) anlamındaki âyet, bu gerçeği ifade etmektedir.

İslam dinin **tevhî**t dîni olması, Allah'ın tek ilah ve tek mabut olması esasına dayanır. O'ndan başka ilah kabul etmek, şirk, şirk ise en büyük zulüm, en büyük günahdır. **Kelime-i tevhî**t, yani **lâilâhe illallah** cümlesi, Allah'ın teklîğini ve eşsizliğini, O'ndan başka ilah olmadığını ifade eder. Kur'ân baştan sona Allah'ın birliğini anlatan âyetlerle doludur:

لو كان فيهما الهة الا الله لفسدتا

“Eğer yerde ve göklerde Allah'tan başka ilahlar olsaydı, kesinlikle yerin ve göklerin düzeni bozulurdu” (Enbiya, 22) anlamındaki âyet Allah'ın vahdâniyet sıfatını anlatmaktadır.

4. Muhâlefetün lilhavadis

Muhâlefetün lilhavadis, Allah'ın yaratıklardan hiç birine benzememesi demektir.

Biz, Allah'ı nasıl düşünürsek düşünelim O bizim düşündüğümüzden, aklımıza, hayalimize ve hatırımıza gelen şeylerden başkadır, hiçbirine benzemez. Çünkü bizim Allah'ı benzetmek istediğimiz şeylerin hepsi yaratılmış ölümlü, muhtaç ve âciz varlıklardır. Halbuki Allah, yaratılmış âciz, muhtaç ve ölümlü bir varlık olmadığı gibi cisim, cevher ve araz da değildir. Allah; zâtı, sıfatları ve fiilleriyle hiçbir yaratığa benzemez. Mesela insanların gücü, görme, işitme ve bilme gibi yetenekleri vardır. Allah'ın da gücü, görmesi, işitmesi ve bilmesi vardır. Ancak insanların gücü, görmesi, işitmesi ve bilmesi Allah'ın gücü, görmesi, işitmesi ve bilmesine asla benzemez.

Allah'ın her şeye gücü yeter, insanların ise her şeye gücü yetmez. Onlara görme yeteneğini veren de Allah'tır. Allah her şeyi görür, insanlar her şeyi göremez, onlara görme organını veren de Allah'tır. Allah her şeyi işitir, en gizli olan sesleri de işitir. İnsanlar ise her sözü işitemezler. Allah her şeyi bilir, O'nun ilminden hariç hiçbir şey yoktur. İnsanlar ise her şeyi bilemezler, bilgileri sınırlıdır. **ليس كمثلہ شیئ** “O'nun benzeri hiçbir şey yoktur” (Şûrâ, 11) anlamındaki âyet, Allah'ın bu sıfatını ifade etmektedir.

5. Kıyambinefsihî

Kıyambinefsihî, Allah'ın varlığının kendiliğinden olması, başkaları tarafından var edilmemiş, yaratılmamış ve doğmamış olması demektir. Yaratılmış varlıklar, varlıklarını sürdürebilmeleri için, Allah'a muhtaçtırlar. Allah ise hiç bir şeye muhtaç değildir, zaman ve mekandan münezzehtir, zamanı da mekanı da diğer varlıkları da yaratan O'dur.

II. SÜBÛTÎ SIFATLARI

Sübûtî sıfatlar; hayat, ilim, semi, basar, irade, kudret, kelam ve tekvin olmak üzere sekiz tanedir.

1. Hayat.

Hayat, Allah'ın diri ve hayat sahibi olması demektir. Allah'ın bu sıfatı, âyet ve hadislerde “**hayy**” kelimesi ile ifade edilmektedir. Allah'ın sıfatı olarak “**hayy**”, diri, kemal manasıyla hayat sahibi ve sürekli vâ olan, ölümlü olmayan, bâkî, ebedî ve dâim demektir. İnsanlar, hayvanlar, bitkiler ve diğer varlıklarda hayatı vâ eden de yok eden de Allah'tır.

Allah'ın bu sıfatı, O'nun ezeli ve ebedî olduğunu ifade eder. O'nun evveli ve sonu yoktur. O hep diridir, hayatının sonu yoktur. O'nun sonu yoktur. Diğer canlıların ise evveli ve sonu vardır. Bütün yaratıklar, fâni sadece Allah bakidir. O'nun dışında her canlı ölecek ve O'na dönecektir. O asla ölmeyecek ve yok olmayacaktır.

توکل علی الخی الذی لا یموت

“Ölmeyen diriye güven...” (Fürkân, 25/58).

هو الحی الذی لا اله الا هو

“O diridir. O'ndan başka ilâh yoktur” (Mü'min,40/ 65).

کل من علیها فان ویبقی وجه ربک ذو الجلال و الاکرام

“Yer yüzünde bulunan her şey ölecektir. Yalnız celal ve ikram sahibi Rabb'inin zâtı bâkî kalacaktır” (Rahmân,55/26-27) ânlamındaki âyetler, Allah'ın bu sıfatını anlatmaktadır.

2. İlim

İlim, Allah'ın ilim sahibi olması demektir. Allah'ın bu sıfatı; Allah'ın gizili ve âşikâr

olanları, olmuşu ve olacağı, görünen ve görünmeyen âlemi, yerde ve göklerde olup bitenleri, geçmiş, hâli ve geleceği, canlı ve cansız bütün varlıkları, insanların gizli ve âşikâr bütün yaptıklarını, küçük ve büyük her şeyi bildiğini ifade eder.

ان الله عالم الغيب و السموات و الرض انه عليم بذات الصدور

“Allah, göklerin ve yerin gaybını bilendir. O göğüslerin özünü çok iyi bilendir” (Fatr, 35/38).

ان تبدوا شيئا او تخفوه فان الله كان بكل شيء عليما ,

“Bir şeyi açığa vursanız da gizleseniz de (fark etmez) çünkü Allah her şeyi çok iyi bilir” (Ahzab,33/54).

و لو ان ما في الارض من شجرة و البحر يمدده من بعده سبعة احرف ما نفدت كلمات الله

“Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah’ın sözleri (ilmi, yazmakla) yine tükenmez” (Lokman,27).

و ان تحهر بالقول فانه يعلم السر و اخفى

"Sözü açık söyleyen de gizli söyleyen de muhakkak O, gizliyi de ondan daha gizli olanı da bilir" (Tâhâ,20/7) anlamındaki âyetler Allah’ın eşsiz ilminin her şeyi kapsadığını ifade etmektedir

3. Semi’

Semî, Allah’ın, konuşulan sözleri, her sesi ve duaları işitmesi demektir. Allah, gizli veya âşikâr, iyi veya kötü insanların bütün konuşmalarını ve sözlerini hatta fısıltılarını bile işitir, dua ve niyazları duyar. Allah da insanlar da işitir. Ancak Allah’ın işitmesi ile insanın işitmesi aynı değildir. Allah’ın işitmesi, vasıtasız ve sınırsızdır. İnsanlar hava ve kulak vasıtasıyla sadece belli frekanstaki sesleri işitip duyabilirler, gizli ve kısık sesleri duyamazlar, Allah ise hepsini duyar. İnsan nerede ne söylerse söylesin, en gizli yerlerde, yerin altında ve göklerde bile bir şey konuşsa Allah o konuşulanı işitir. Çünkü Allah insanlara yakındır.

ان ربي لسميع الدعاء

“Şüphesiz Rabbim duaları işitendir” (İbrahim,14/39).

ام يحسبون اننا لانسمع سرهم و نجويهم

“Yoksa biz onların sırlarını ve gizli konuşmalarını işitmez miyiz sanıyorlar...” (Zuhuf,80).

و الله يسمع تخاورطما ان الله سميع بصير

"...Allah konuşmanızı işitir, çünkü Allah işitendir, görendir" (Mücadele, 58/1) anlamındaki âyetler Allah’ın her sesi ve her konuşulanı işittiğini ifade etmektedir.

Allah’ın bu sıfatında, ödüllendirme ve cezalandırma anlamı da vardır. Mesela;

من يرد ثواب الدنيا فعند الله ثواب الدنيا و الآخرة و كان الله سميعا بصيرا

“Kim dünya sevabını isterse (bilsin ki) dünya ve âhîret sevabı Allah katındadır. Allah işitendir, görendir” (Nisa, 4/134) anlamındaki âyette Allah’ın işitmesi ve görmesi, iyi iş yapanların mükafatını vermesi anlamındadır.

4. BASAR

Basar, Allah’ın, aydınlık ve karanlıkta küçük ve büyük her şeyi görmesi demektir. Allah, gizli veya âşikâr, küçük veya büyük bütün varlıkları, bütün yapıları görür. Allah da insanlar da görür. Ancak Allah’ın görmesi ile insanın görmesi aynı değildir. İnsan göz vasıtasıyla ancak belirli bir uzaklıkta, büyüklükte ve aydınlıkta olanı görebilir. Allah’ın görmesi ise, vasıtasız ve sınırsızdır. Allah küçük, büyük, aydınlıkta ve karanlıkta, vasıtasız ve sınırsız ola-

rak her şeyi görür. İnsanlar, nerede ne yaparlarsa yapsınlar, en gizli yerlerde, yerin altında ve göklerde bile bir şey yapsalar Allah onları görür. Çünkü Allah insanlara yakındır.

ان الله بعباده لخبير بصير

“Şüphesiz Allah kullarının (her halini) haber alandır, görendir” (Fâtır,35/31).

انه بكل شئ بصير

“O her şeyi görendir” (Mülk, 67/19) anlamındaki âyetler Allah’ın bu sıfatını ifade etmektedir.

Allah’ın bu sıfatında, ödüllendirme ve cezalandırma anlamı da vardır. Mesela,

اعملوا ما شئتم انه بما تعملون بصير

“...Dilediğinizi yapın O, yaptıklarınızı görmektedir” (Mümin,40/40) anlamındaki âyette sözü edilen Allah’ın görmesinden maksat, kuluna yaptıklarının karşılığını vermesidir.

5. İrade

İrade, Allah’ın dilemesi demektir. İrade, bir şeyin olup olmamasını, şöyle veya böyle olmasını dilemek ve dilediği gibi yapmaktır. Dünyada var olan her şey Allah’ın dilemesi ile var olmuştur, O’nun dilediği zaman da yok olacaktır. O’nun dilediği olur dilemediği olmaz. İnsanların da iradeleri vardır. Ancak Allah’ın iradesi ile insanların iradeleri tamamen farklıdır. İnsan her istediğini ve dilediğini yapamaz. Allah ise her istediğini ve dilediğini yapar. İnsanlara irade gücünü veren Allah’tır, Allah’ın iradesi ise zatı ile kaimdir. İnsanın istediği şeyin olması için, o şeyi oluşturan şartları bir araya getirmeye çalışması gerekir, aynı zamanda Allah’ın da buna izin vermesi gerekir. Çünkü Allah izin vermedikçe insanların istedikleri olmaz. Allah’ın iradesi tekvini ve teşrii olmak üzere iki kısma ayrılır.

Tekvini irade. Bu irade, Allah’ın yaratması ile ilgilidir. Bu iradeyi hiçbir sebep ve şart geçemez, yani bu irade bir sebep ve şarta bağlı değildir. Allah neyi dilerse o olur, O’nun dilemediği bir şeyin olması mümkün değildir. Kainatta olup biten olayların hepsi Allah’ın dilemesi ile olmaktadır. Allah dilemeden, izin vermeden hiçbir şey meydana gelmez; sözgelimi Allah izin vermeden peygamber mucize gösteremez, kimse ölemez, kimse başarı elde edemez, kimse kimseye zarar vermez, bitkiler bitemez, ağaçlar meyve veremez, kainatın düzeni devam edemez.

Teşrii irade. Allah’ın bu iradesi insanların iradeleri ile birlikte cereyan eder. Bu irade, insanların işlerini yürütmeleri ve fiillerini yapmaları için onlara güç ve izin vermesi anlamındadır. İnsan bir işi yapmak, bir davranışta bulunmak isterse Allah o insana izin ve güç verir. İstek insandan olduğu için sorumluluk insana aittir. Allah’ın bu iradesi Allah’ın, kulun her yaptığına razı olduğu anlamına gelmez. İnsanın istediği şeye Allah izin verir fakat insanın bu yaptığından razı olmayabilir.

Allah insanlardan bir şeyi yapmalarını, bir şeyden kaçınmalarını ister, yani insana bir şeyi emreder veya yasak eder, emir ve yasağına uyup uymamayı insanın iradesine bırakır.

و الله بغير حساب

“Allah, dilediğine hesapsız rızık verir” (Bakara,212),

فيغفر لمن يشاء

“Allah dilediğini bağışlar”, (Bakara, 4/284).

يؤتي الحكمة من يشاء

“Hikmeti dilediğine verir” (Bakara, 4/269),

يخلق ما يشاء

“Dilediğini yaratır” (Mâide,5/17),

يهدى من يشاء الى صراط مستقيم

“Dilediğini doğru yola iletir” (Yunus,10/25),

يفعل الله ما يشاء

“Allah, dilediğini yapar” (İbrahim, 14/27), anlamındaki âyetler Allah’ın bu sıfatını ifade etmektedir.

6. Kudret

Kudret, Allah’ın her şeye gücünün yetmesi demektir. Yüce Allah, güçlü, kuvvetli, istediğini istediği gibi yapabilen, asla âciz olmayandır. Allah’ın da insanların da güç ve kudreti vardır. Ancak Allah’ın güce ve kudreti ile insanın gücü ve kudreti aynı değildir. İnsanların güç ve kudretleri sınırlıdır, her şeye güçleri yetmez, insanlar her istediğini yapamazlar. İnsanlara güç ve kudreti veren de Allah’tır.

Allah’ın gücü ve kudreti ise, sonsuz ve sınırsızdır. Allah’ın her şeye gücü yeter, O’nun gücünün yetmeyeceği hiçbir şey yoktur. O, mutlak güç sahibidir. İstedini istediği zaman ve istediği şekilde yapabilir.

ان لله على كل شيء قدير

“Gerçekten Allah, her şeye gücü yetendir” (Bakara,2/20). “Kur’ân’da 35 âyette Allah’ın “her şeye” gücünün yettiği bildirilmektedir. Allah’ın; yaratmaya (Yasin,36/81), ölüleri diriltmeye (Kıyâme, 75/40), parmak uçlarını bile yeniden inşa etmeye (Kıyâme,4), gökten azap indirmeye (En’âm,6/65), suyu yer yüzünden yok etmeye (Müminûn,23/18), bir toplumu yok edip yerine yenisini getirmeye (Meâric,70/40-41) kısaca her şeye... gücü yeter. O’nun aciz olduğu, gücünün yetmediği hiçbir şey yoktur. Hiç kimse ve hiçbir şey O’nu âciz bırakamaz.. Allah’ın bir şeye “ol” demesi ile o şey hemen olur. Yok olmasını istediği şey de yok olur. Allah için “imkansız” diye bir şey yoktur.

7. Kelam

Kelam, Allah’ın harf ve sese ihtiyaç olmadan konuşması demektir. Allah’ın konuşması insanların konuşması gibi değildir, O’nun harfe, sese, dile ihtiyacı yoktur. İnsanlara konuşma yeteneği veren de Allah’tır. Allah, peygamberlerine konuşmuş, onlara hitap etmiş, emir ve yasaklar vermiştir. Allah peygamberlerle ya doğrudan, ya elçi vasıtasıyla ya da vahiy yoluyla konuşmuştur:

و ما كان لبشر ان يكلمه الله الا وحيا او من وراء حجاب او يرسل رسولا فيوحى باذنه ما يشاء

“Allah insanlara ancak vahiy yoluyla, yahut perde arkasından konuşur. Yahut bir elçi gönderip, izniyle ona dilediğini vahyeder. Şüphesiz O, yücedir, hüküm ve hikmet sahibidir” (Şûrâ,42/51) anlamındaki âyet bu gerçeği ifade etmektedir. Allah’ın kelam sıfatı ezeli ve ebedîdir. Kuran-i Kerîm de Allah kelimidir (Tevbe,9/6).

8. Tekvin

Tekvin, Allah’ın yaratıcı olması demektir. Allah, yaratan, varlıkları örneği olmadan icat eden, vâr edendir. İslam alimleri; rızık vermesi, yaratması, canları alması, yağmurları yağdırması, otları bitirmesi, sebze ve meyveleri var etmesi gibi fiili sıfatlarının tamamını bu sıfat ile ifade etmişlerdir.

و الله خالق كل شيء

“De ki: Allah, her şeyin yaratıcısıdır” (R’ad,13/16).

هل من خالق غير الله

“Allah’tan başka yaratıcı mı var?” (Fâtır,35/3).

يخلق الله ما يشاء

“Allah, dilediğini yaratır” (Nûr,24/45).

و الله خالق كل دابة من ماء

“O her canlıyı sudan yaratmıştır” (Nûr,24/45).

هو الذي خلق لكم ما في الارض جميعا

“O, yeryüzünde olanların hepsini sizin için yaratandır” (Bakara,2/29), anlamındaki âyetler Allah’ın bu sıfatını ifade etmektedir. Yaratmak Allah’a mahsustur. İnsanlar ancak yaratılan varlıklardan îcatlarda bulunabilirler, yoktan yaratamazlar.

الا له الخلق و الامر

“İyi bilin ki yaratma ve emir O’nundur” anlamındaki âyet bunu ifade etmektedir (A’râf,7/54). Allah, dilediğini yaratmaya, yok iken var etmeye gücü yeter.

III. FİİLÎ SIFATLARI

Yaratması, rızık ve nimet vermesi, yaşatması, canları alması ve ölüleri Kıyamet kopunca yeniden diriltmesi gibi nitelikler fiilî sıfatlardır. İslam âlimleri Allah’ın fiilî sıfatlarını “**tekvin**” sıfatı ile ifade etmişlerdir.

IV. SELBÎ SIFATLAR

Allah’ın selbî ve tenzihî sıfatları, Allah’ın ne olmadığını ve neler yapmadığını, hangi özelliklere sahip olmadığını ifade eden sıfatlardır. Allah’ın bu sıfatlarından bir kısmını şöyle özetleyebiliriz:

* Allah’ın anası, babası, eşi, çocuğu ve benzeri yoktur. O, hiçbir şeye muhtaç değildir. İhlas suresi, Allah’ın bu niteliklerini bize bildirmektedir.

قل هو الله احد الله الصمد لم يلد و لم يولد و لم يكن له كفوا احد

“De ki O Allah tektir. O samettir yani, hiçbir şeye muhtaç değildir, her şey O’na muhtaçtır. Ondandır çocuk olmamıştır yani O, kimsenin babası değildir. O doğmamıştır yani, O, kimsenin çocuğu değildir. Hiçbir şey O’na denk ve benzer değildir.”

لا شريك له

“Onun hiçbir ortağı yoktur...” (En’âm,6/163).

لا تاخذ سنة و لا نوم

“O’nu ne uyuklama tutabilir ne de uyku” (Bakara, 2/253).

و هو يطعم و لا يطعم

“O (yaratıkları) besleyendir ve (kendisi) beslenmeye ihtiyacı olmayandır” (En’âm, 6/14).

و ما الله بغافل عما تعملون

“Allah, yaptıklarınızdan gafil değildir” (Bakara,2/74)

ان الله ليس بظلام للعبيد

“Allah, kullarına asla zulmedici değildir” (Al-i İmrân,3/182). لا يسئل

عما يفعل و هم يسئلون

“O, yaptığından dolayı sorgulanamaz fakat onlar sorgulanırlar” (Enbiya, 21/23).

و الله يحكم لا معقب لحكمه
tur...” (Ra’d,13/41).

و ما كان الله ليعجزه من شيء في السماوات و لا في الارض

“Ne göklerde ne de yerde Allah’ı âciz bırakacak hiçbir şey yoktur...” (Fâtır, 35/44).

ان الله لا يخفى عليه شيء في الارض و لا في السماء

“Şüphesiz göklerde ve yerde hiçbir şey Allah’a gizli kalmaz” (Al-i İmran, 3/5).

فلن يخلف الله عهده

“Allah verdiği sözden asla dönmez” (Bakara,2/80).

ان الله لا يخلف الميعاد “Şüphesiz Allah va’dinden dönmez” (Al-i İmrân,3/9).

HABERÎ / MÜTEŞÂBİH SIFATLAR

Haberî sıfatlar; Allah’ın eli, yüzü, gözü, gelmesi, inmesi ve yakın olması gibi âyet ve hadislerde geçen sıfatlardır. Kur’ân’da Allah’ın eli, yüzü, gözü, arşı istivası, gelmesi, insanlara yakınlığı ve onlarla beraber olmasından söz edilmektedir.

يد الله فوق ايديهم

“Allah’ın eli onların elinin üstündedir” (Fetih,48/10).

و لله المشرق و المغرب فاینما تولوا فثم وجه الله

“Doğu ve batı (bütün yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz Allah’ın yüzü işte oradadır” (Bakara,2/115).

و اصنع الفلك باعيننا و وحينا

“Ey Nuh! Gözümüzün önünde ve vahyimize göre gemiyi yap” (Hûd, 11/37).

و جاء ربك و الملك صفا صفا

“Rabbin ve melekler saf saf geldi” (Fecr,89/22).

الرحمن على العرش استوى

“Rahman arşa istiva etmiştir” (Taha, 20/5).

و اذا سالك عبادي فاني قريب

“Kullarımı beni senden sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben onlara çok yakınım” (Bakara, 2/186).

و هو معكم اين ما كنتم

“Nerede olursanız olun O (Allah) sizinle beraberdir” (Hadîd,57/4).

Meallerini verdiğim âyetlerde Allah'ın eli, yüzü, gözü, gelmesi, arşı istiva etmesi, yakın ve beraber olması hangi anlamdadır? Allah yaratıklarından hiç birine benzemez. Dolayısıyla Allah'ın elini, yüzünü, gözünü ve gelmesini insanların eli, yüzü, gözü ve gelmesi gibi düşünemeyiz. Öyle ise bu âyetlerde geçen Allah'ın bu sıfatları ne anlama gelmektedir?

Bir kısım İslam âlimleri, Allah Kur'ân'da elinden, yüzünden, gözünden ve gelmesinden söz etmektedir. Biz bunların mahiyetini, nasıl olduklarını bilemeyiz, çünkü Allah bize bildirmemiştir. Biz sadece bu sıfatlarını kabul ederiz. Allah'ın eli, yüzü, gözü ... vardır, fakat bizim elimiz, yüzümüz, gözümüz gibi değildir. Bu sıfatların keyfiyetlerinden, nasıl olduklarından bahsetmeyiz şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Bir kısım İslam âlimleri ise Allah'ın elini, yüzünü, gözünü ve gelmesini yorumlamışlar, tevil etmişlerdir. Bu âlimlerin yorumuna göre, Allah'ın elinden maksat, gücü, kudreti ve nimetidir. Allah'ın yüzünden maksat O'nun zatı ve rızasıdır. Allah'ın gözünden maksat, ilmi, yardımı, himayesi, gözetimi ve denetimidir. Allah'ın gelmesinden maksat emrinin gelmesidir. Allah'ın arşı istivasından maksat; arşı istila etmesi ve arşa hâkim olmasıdır. Allah'ın inmesinde maksat, nimet ve rahmetinin inmesidir. Allah'ın yakın olmasından maksat, af, merhamet ve yardımının yakın olmasıdır. Allah'ın beraber olmasından maksat, O'nun kullarının her halini görmesi, bilmesi, murakabesi, ve onlara yardım etmesidir.

SONUÇ

Allah'ı tanımak bizim en başta gelen görevimizdir. Biz Allah'ı Kur'ân ve Sünnette belirtilen isim, fiil ve sıfatlarıyla tanıyabiliriz. “**Allah'a îman**”; Allah'ın varlığını, birliğini, yaratan, yaşatan, rızık veren ve besleyip büyütenin yalnız Allah olduğunu, O'ndan başka ibadete layık mabut bulunmadığını, ibadetin sadece O'na yapılması gerektiğini, O'nun ezeli ve ebedi olduğunu, bütün kemal sıfatlarla muttasıf ve noksan sıfatlardan münezzeh bulunduğunu, Kur'ân ve Sünnette belirtilen isim, fiil ve sıfatlarıyla bilip inanmayı gerektirir. O'na iman, aynı zamanda O'na ibadet ve itaat etmeyi, Kur'ân ve Sünnette yer alan emir ve yasaklara, öğüt ve tavsiyelere uymayı, helal ve haramlara riayet etmeyi gerekli kılar.